

Foia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST' A
sambeta
4/16 noem.

Ese totu a opt'a di
Pretiuu pentru Austria
pe Jul. Dec. 4 fl. —
Pentru Romania
pe Jul. — Dec. unu galbenu.

Nr.
43.

Cancelari'a redactiunii
Strat'a morariloru Nr. 10.
unde sunt a se adresá manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

Anno
III
1867.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
M I R A M O N .

Purpurulu imperatescu de dincolo de oceanulu mare s'a intunecat, si a apusu in momentu. Numerulu ómenilor nenociti s'a inmultitu cu unulu. Scritorii de tragedii au érasu unu sujetu fórte acomodat pentru penele loru artistice.

Faptulu cutrieratoriu s'a intemplat. Si adi toti cunosceru gelnic'a si trist'a sórte a imperatului Maximilianu.

Intr' unulu din numerii fóiei nóstre publicaramu portretulu si biograffi'a nefericitulu imperatu; cu ocasiunea acést'a punemu sub ochii cetitoriloru nostri portretulu lui Miramon.

Numele lui Miramon e neseparabilu legatu de numele lui Maximilianu, pana la tragiculu loru finitu. Dinsulu erá unulu dintre ómenii cei mai importanti si mai emininti ai Mexicului. De origine european, elu cunoscea bine ideile conducátore si politic'a din acestu continentu betranu, si se innalti á pana la rangulu celu mai

innaltu numai prin meritele sale stralucite. Toti ómenii laudau iubirea lui de dreptate, tari'a caracterului seu si capacitatea sa.

De cunva dinsulu se aliá cu republicanii, deveniá omu mare si republic'a s'ar fi potutu folosí inca multu tempu de talentulu lui frumosu.

Dar sórtea a voitu altfelu. Miramon dede mana cu imperialistii. Cunosceru toti finitulu tristu alu vietii sale.

Nefericitulu Maximilianu sosindu la Mexico, numai decátu vediù, câ e insielatu. Solii mesicani, carii in Miramare i-oferira corón'a, lasigurara, câ intrég'a natiune lu-doresce. Inse cele observate acolo demustrau contrariulu. Partid'a care chiama pe tronu pre unu prin-

cipe strainu, erá mica, numai o fractiune. Se compunea numai din clericali si din câti-va ómeni mai avuti. Intre impregiurâri de aceste ju-nele imperatu nu potù sê domnésca multu tempu.

MIRAMON.

L A C L A R ' A .

Candu blanda, usióra, pasiesci prin gradina,
Si vedi crinulu fragedu sioptindu cum se 'nchina,
Sê scii mandrulitã cu chipulu de dîna,
Cã prin ale sale sioptiri si plecãri :
Gingasiu te saluta a mele 'nchinãri.

Candu lun'a ivita pe bolt'a serina,
Din patulu teu face unu lacu de lumina,
Sê scii, a vietii-mi marita regina,
Cã radiile lunei saltande mereu :
Sunt tainice ofturi din sufletulu meu.

Candu dulce se culca pe rumen'a-ti facia
Zefirulu, ca 'n raiulu cu pompa marétia ;
Alu meu santu si dulce simbolu de blandétia !
Sê scii, câ zefirulu e gelnicu-mi doru,
Ce vecinicu la tine indreapt'alu seu sboru.

Si candu de pe firuri de flori vestedîte,
Vedea-vei foi triste pe straturi latíte,
Sê scii, mandra, scumpa, cu bucle-aurite,
Cã foile triste calcate de ventu :
Sunt visele mele apuse 'n mormentu.

Èr sér'a din ceriulu cu stele-auróse,
Diarindu lunecanda o stéua doiósa
In diosu, spre adanculu cu vãi neguróse,
Sê scii, cumcã ochii-mi de mórte se 'nchidu
Si pân'a fi lumca, mai multu nu-i deschidu.

Si déca in nópte, in mistic'a óra,
Candu gl'a se misca, cardu spaimeme sbóra,
Va plange la capu-ti o umbra usióra
Cu anim'a crunta, sê scii, draga stea,
Cã umbr'a planganda va fi umbr'a mea.

M. Popiliu.

I L É N ' A .

Novela originala.

(Urmare.)

Abié intrã Ilén'a 'n aula, lelea Frasina si incepú din pragu a i-face cu man'a, câ sê vina mai ingraba si incepú a o strigá, dar numai asié camu linu, ca sê nu-o auda cei din casa.

— Da pe unde ambli tu, fêtu-mieu ? — s'audiã graiulu bêtranei, amestecatu cu o tîra de dogenire. — No cauta numai, decandu a esitu din casa si neci nu graí nemica, numai se luã, Ddieu scie incatrâu ; da pe unde-ai amblatu tu de atât'a vreme ? De candu te totu ascépta ospetoi si tu abié te mai ivisi ; dio drag'a mea, altucumu trebue sê te porti. Apoi neci nu esci imbracata ; da nu ti-ar fi rusine sê te arãti asié

inaintea ómeniloru ? Ce-arú dice accia despre tine . . . arú dice, câ mosiu Tom'a nu si-imbraca fét'a si-arú dice, câ eu nu grigescu de tine . . . dar ni, ni, ce-aduci tu-acolo 'n zadhía ? No, câ me miram eu, sê nu ambli tu si-acuma dupa alte nemicuri. Vina 'n cóce iute si ti-ie hainele pe tine, sê nu te vedu asié desmêtiata ; imbraca-te si-apoi vina 'n casa de graba, nu tienca acolo ospetoi numai asié . . . scii tu bine, câ numai pentru tine-au venitu accia . . . iute te gata . . . si inca multe, multe mai avea sê vorbésca lelea Frasina, de cumva nu-o intrerumpé Ilén'a, cu-o vóce blanda, ca sufletulu ei.

— Èrta-me lele Frasina, vedi, tu esci asié de buna si totu-si me dogenesci — incepú Ilén'a, camu cu dorere — si-apoi neci n'ai avea ce me dogení asié tare, pentru-cã, vedi, eu n'am fostu, numai ici p'ntre holde, sê mi-culegu flori frumóse, din florile cele tomnatece. O câtu-su de frumóse florile aceste . . . câtu-e de poternica man'a lui Ddieu, care scie sê presere preste campuri, atâtea frumsetie ! Si cu mi-am culesu din aceste floricele, câ su-mandre si su-tenere, ca dilele mele . . . cauta, câ mi-am legatu cununa din ele, cununa mandra, sê mi-impênu chicele, sê fiu placuta, sê nu dica nimene, câ fét'a lui mosiu Toma nu se scie chichí mandru, sê nu dica nimene câ io su-nepasetória . . . asié dara, câ tu me érti, lele Frasina, tu nu te manii pre mine, nu dieu, câ-ci tu esci buna, tu esci matusi'a mea, asié dara . . . si si-atinsa budiele de fruntea bêtranei, si-o sarutã, ca pre o mama buna. O, câtu erã de frumósa fetiti'a acést'a 'n momentulu acést'a . . . erã in sufletulu ei ceva maretiu, ceva sublimu, imprumutatu numai de la natur'a cea libera, ci nutritu prin o mana tainica, prin o mana divina. Dar in momentulu acést'a, déca radiile lunei erau mai agere, s'ar fi potutu diari pe faci'a Ilenei, unu feliu de rosiétia, câ cea de pre faci'a dioriloru ; câ-ci acuma mintì Ilén'a antãia-óra in viét'i'a sa ; ci ea tacú si rosí.

— Bine-e, fetu-mieu — incepú lelea Frasina, dupa o pausa de dóue-trei clipite — bine-e, te értu ; câ-ci asié trebue, sê te chichesci, sê ffi mandra, sê ffi placuta ; dar vedi tu-ai siediu tu pré multu, nime nu sciea ce te-ai facutu ; si-apoi neci n'ai fi avutu, ce-e dreptu, de-a amblare pe cele campuri ; séu n'ai tu 'n gradinuti'a ta destule flori frumóse, destui bujori si busuioci si cârãgele ? . . . no, dar acuma, haid' si te-imbraca si te gatesce ; pune-ti cunun'a pe capu, câ asié ti-a stã bine ; vedi, asié-am facutu si eu, candu eram féta de maritu, candu me gatam de-incredintiare ; am fostu mandra, fetu mieu . . . hei, câ-ci pe vremea mea erau mandre fetele ;

si-acuma su-mandre, dar totu mai mandre erau, candu eram eu féta; si tu esci mandra, fetu-mieu, ei, dar sê me fi vediutu tu pre mine... eu n'aveam pârechia neci in trei otare, numai totu-si n'am avutu norocu... dar cauta, cauta, de candu siedu in povesti p'afara; ólele mele tóte-oru curge 'n focu; vedi tu, déca-ai fi féta harnica, n'a-i fi amblatu de-a hal'a-lel'a, ci ai fi statu sê mi-ajuti o fîra... ducu-me, câ nu mi-vedu capulu de lucru, trébe sê punu mancarea pe mésa indata, si més'a inca neci nu-e ascernuta cumu se cade... iute, iute fetu-mieu, gatate iute si haid' in casa si mai prinde si tu de órece... iute, fetu-mieu, gatate iute, pune-ti cunun'a pe capu sê fii mandra, sê fii placuta, iute Héna, drag'a mea si vina!... Cine scie pana candu nu mai gatá inca lelea Frasina, déca din intemplantare, mosiu Tom'a nu deschidé usi'a s'o chieme, câ curgu ólele 'n focu; la ce, lelea Frasina apoi, pe câtu fú de bêtrana, p'atat'a sarí de iute ca sê si-apere ólele de rusine.

Ilén'a remasa sengura afara, imbracandu-se si gatindu-se. Si-a luatu pólele cele de bum-bacu si chamesi'a cea de giolgiu si si-a legatu dinainte zadhi'a cea de têrgu si si-a luatu pieptariulu celu cu bumbi mandri si cu flori cosute din fire de mêtasa si-apoi si-apsu cunun'a pe capu. Asié i-statea de mandru... Candu fú gatita cu totulu, Ilén'a scósa din pieptu o suspinãre lunga si-apoi si radicã ochii catra ceriuri, ca-si cumu ar voi se céra ceva de la Dumnedieu... O, câta blandétia erá in ochii ei... nu, neci ceriulu n'ar fi potutu respinge dóra, rugarea lor!... Ochii fetitiei se oprira apoi p'unu lucéferu, tientiudu o privire lunga 'n lucórea acelu'a... de-odata numai, faci'a Ilenei începú a galfedí, anim'a-i începú a tremurá ferbinte... si-pusa man'a pe ochi, ca-si cumu n'ar voi sê véda nemica, nemica... si asiéi-erá de greu capulu... Cine scie ce-a cetitu sufletulu ei, din radiele lucéferului?... Acusi éra si destupã ochii si si-indreptã de nou catra lucéferu. Pe facia-i erá nevinovati'a unui angeru, pe gene-i tremurau dóue lacrimi, ca dóue margele si pe budiele ei începura a vibrá nesce cuvinte doióse, cari mai multu parcau a fîre numai nesce siópte.

— O, tu lucéferu mandru! — s'audiã siopotulu Ilenei — ce cauti asié maniosu spre mine? Tu, ce-odata mi-crai lumin'a sperantiei, de ce ti-ascundi dimbirea, de ce ti-ascundi serinulu? — Pana-acum, ivirea ta erá ivirea ferici-rei mele si-acum ivirea ta mi-nadusiesce sufletulu.

(Va urmã.)

Jonitia Badescu.

O privire scurta preste istori'a romanilor din Transilvania.

I.

(Cu privire la dlu Hunfalvi.)

Dupa ce unii dintre scriitorii neromani, si între acestia si dlu Hunfalvi, acum in seclulu celu luminatu alu XIX. cu coniecture nefundate, si cu supusetiuni contrarie adeverului istoricu, nu se sfiescu a aduce intunerecu a supra istoriei romanilor transilvanieni, si a trage la indoieála anticitatea, dreptulu istoricu, si originea romanilor de la coloniile romane aduse in Daci'a Traiana, cugetu a fi de lipsa a face in acestu orgãnu pretiuitu, o privire scurta, preste istori'a romanilor din Transilvani'a, repetîndu in conpediu acele adeveruri istorice, cari si pana acum'a s'au publicatu in foile romane publice, si cari nimene pana acuma nu le-au restornatu, cu temeiri fundate.

Inceputulu romanilor transilvanieni, se datéza de pe tempulu lui Traianu, imperatulu Romanilor. Acestu imperatu mare, dupa ce, cu armele cele potente si glorióse ale Romanilor a batutu pe regele Daciloru, pe Decebalu, in Daci'a invinsa, care se punc, unde acuma e Transilvani'a, o parte a Ungariei, si Tiér'a romanésea, din imparati'a romana a adusu o multíme de coloni romani, dupa cum scrie Eutropiu in istori'a Romanilor si dupa cum scriu si alti scriitori vechi. Dintre coloniile asiediate in Daci'a pe tempulu romanilor, mai insemnate au fostu a) coloni'a Ulpia Traiana, care a fostu asiediatã unde acuma e Tiér'a Hatiegului; b) coloni'a Apuliana, care a fostu pusa unde e Alb'a Julia; c) si coloni'a Tiernense, care a fostu in tientiudu Banatulu severinenu. Dintre colonii romani adusi in Daci'a sub Aurelianu imperatulu, sub care Daci'a Traiana erá recocupata de la barbari, o parte a esítu din Daci'a Traiana, si s'a asiediatu in drépt'a Dunarei, in acea parte, care apoi s'a numitu Daci'a Aureliana si a fostu impartíta in Daci'a ripéna, si mediu-terana; éra alta parte din colonii romani a remasu in Daci'a Traiana dupa cum scriu mai multi scriitori demni de credintia, dintre cari amintimu aci pe: Josivu Benkó, care in istori'a Transilvaniei tomulu I. in pag. 447 spune, câ dupa esírea multoru romani din Daci'a in anulu 274, multi dintre romani au remasu in Daci'a; pe Stanislau Sarnitiu, care in istori'a Gotiloru Libr. 4. capu 9. scrie, câ scotiendu Aurelianu imperatulu coloniile din Daci'a Traiana, colonii Romani lucratori de pamentu au remasu in Daci'a lui Traianu: „et quam vis illas legiones italicas, quas

Traianus in Daciam olim introduxerat, Aurelianus post ea reduxit, tamen coloni, et alii, qui oeconomiam jam auspiciati erant ist hic remansere;“ pe Gibbon in istori'a romaniloru tomu II. pag. 19. si pe Kolesieriu din Auraria dacica, carii asemenea marturisescu, cumcâ dupa esîrea romaniloru din Daci'a Traiana, in acea au mai remasu coloni romani.

Cumcâ in Daci'a Traiana, dupa scôterea legiuniloru romane din trins'a a trebuitu sê mai remana coloni Romani, aréta si banii imperatoru Romani, de la Aurelianus incóce, gasiti in Daci'a Traiana.

Colonii romani remasi in Daci'a Traiana, dupa esîrea celoralalti romani din aceea-si, au statu sub domuirea Gotiloru, apoi sub Constantinu celu Mare imperatulu Romaniloru, care a batutu pe Goti si a recuperatu de la ei Daci'a Traiana: au venitu éra sub poterea Romaniloru, cari dupa cum scrie Eunapiu despre batai'a gotica libr. 3 capu 33 in seclulu alu 5-lea stapaneau ripele Dunarei.

Dupa ce Hunii au ocupatu Daci'a Traiana, colonii romani au venitu sub poterea Huniloru. Ce sôrte au avutu Romanii indata dupa restornarea remnului Huniloru, nu se scie de siguru; inse, dupa cele ce scrie Pray in disertatiunea sa din analele Huniloru si in comentarii istorici, edati de Georgie Fejér la pag. 108 si dupa cele ce scrie istoriculu Eichornu in istori'a lunei tomu II. pag 207. despre invingerea romaniloru, reportata asupra Sloveniloru la Dunarea mi se pare, cã Romanii séu colonii Romani din Daci'a au restauratu statulu romanescu la Dunare in Daci'a Traiana; dupa ce mai tardiu sub Carolu celu Mare imperatulu Romaniloru, romanii si bulgarii au restornatu remnulu avariloru din Daci'a Traiana, romanii au venitu subtu poterea regiloru bulgariloru si a Romaniloru; pe tempulu venirei unguriloru in Ungari'a séu Pannoni'a, in Daci'a Traiana locuiau slavi, bulgari si romani, si aveau domnulu lor sub Chientela remnului bulgariloru si a romaniloru, in Transilvani'a; pe tempulu fundârii statului ungurescu Romanii aveau de domnu pe Geliu, precum scrie Anonimulu notariu alu regelui Bel'a; ér dupa ce Geliu, domnulu romaniloru din Transilvani'a, a cadutu in batai'a portata in contra lui Tuhutu, ducele unguriloru, romanii transilvaneni au devenitu sub poterea Unguriloru, precum scrie totu amintitulu scriitoriu anonimu.

II.

De si romanii transilvaneni, dupa fatal'a cadere a domnului lor, Geliu, au venitu sub pote-

rea unguriloru, ei totu-si nu s'au facutu sclavi dupa cum credu antagonistiî romaniloru transilvaneni, si neci n'au fostu lipsiti de drepturi politice si civile, ei si sub ducii si regii Ungariei au avutu drepturi anumite: asié au avutu dreptu la alegerea domnului Transilvaniei si dreptu la diet'a tierii; ca Romani au avutu teritoriu romanu si districte romane in Transilvani'a, au avutu nobili romani, chinezi séu Comiti, si baroni romanesci cu privilegie si cu iurisdictione, precum aeverescu mai multi scriitori si anume:

a) Anonimulu notariu alu regelui Bel'a, care in istori'a despre 7 duci ai Ungariei, la capu XIIV. pagina 53. serie, cumcâ dupa ce Geliu domnulu Transilvaniei a cadutu, romanii séu locuitorii tierii vediendu mórtea domnului, de voia buna dandu man'a cu ungurii si-au alesu de domnu pe Tuhutum si la Esculeu au intaritu credinti'a cu juramentu: „Tunc habitatores terrae videntes mortem domini sui, sua propria voluntate dexteram dantes, dominum sibi elegerunt Tuhutum patrem Horcam et in loco illo, qui dicitur Esculeu, fidem cum juramento firmaverunt.“

b) Sebastianu Münster, care in cosmografia sa serie, cã Vaivod'a Ardélului, dupa S. Stefanu se alege de catra 3 limbi: de secui, romani, si teotcni: („Reges Hungariae multo tempore gubernarunt Transilvaniam per sub ordinatum illuc provincialem prefectum quem lingua sua vocarunt Vaivodam, is autem elegi consuevit a tribus linguis: Ceculis, Valachis, et Theotonibus, erat que Locum tenens Regis, quin et quidem eorum, ad regiam venerunt dignitatem, id quod pater ex Corvino Mathia.“)

c) Nicolau Olachulu séu Romanulu, care in opulu seu despre Ungari'a serie, cumcâ Boiarii séu nobilii romani din tienutulu Fogarasiului considerau pe domnulu lor, ca pre unu principe, care dâ legi.

d) Iosifu Benkó, care in suplemintele sale la istori'a Transilvaniei tom. I. pagina 567 si in Milcovi'a sa, la pag. 117, serie, cumcâ in tienutulu Hatiegului au fostu chinesi romanesci cu iurisdictione separata de iurisdictionea comitatense, si in istori'a Transilvaniei tom. I. libr. IV. la pag. 112 dice, cã mare parte dintre romanii Transilvaniei au fostu de conditiune libera, si cã acestia au facutu cea mai mare parte a militariloru romanesci limitanie in Transilvania (in cele dóue regemente romane limitanie, care in anulu 1851 s'au desfiintiatu.)

e) Christianu Scheseu, care in ruinele Pannoniei tom, I. pag. 25. serie, cã Isabela regin'a

PIATTA CHATELET IN PARISU.

a chiamatu adunare la Alb'a Julia, compusa din trei limbi, cari limbi, dupa parerea mea, n'au potutu fi altele, decâtu limb'a ungara, a sasiloru si limb'a romaniloru din Transilvani'a.

Cumcâ Romanii transilvaneni sub ducii proprii si regii ungariiei nu au fostu fusionati in Unguri si cumcâ ei au avutu mai de multu drepturi, adeverescu si urmatóriele documinte :

1) Decretulu regelui Ungariiei Andreiu II-lea din 1222 sunatoriu despre pamentulu Barsei, in care decretu se memorédia pamentulu romaniloru séu Blachiloru, precum aréta urmatórele síruri din acelu decretu: „Si amu concesu, câ nu trebuc sê platésca dare neci popórele loru candu voru trece prin pamentulu secuiloru séu prin pamentulu romaniloru.“ („Item concessimus, quod nullum tributum debeant persolvere, nec populi eorum cum transierint per terram Siculorum, aut per terram Blachorum“);

2) Documentulu din anulu 1231 in magasinulu istoricu de Anton Kurz, edatu in 1846, in tom. II. fasciculu III. la pag. 206, si in fói'a romana de la Brasiovu in 1854, si Archiv'a istorica de Hajdêu 1865 la nr. 132 pag. 97 publicatu, in care documentu: pamentulu Fogarasiului, se dîce pamentulu romaniloru, precum adeverescu urmatórele cuvinte din acelu documentu: de pre temporile, de candu pamentulu Vlachiloru a fostu a Bulgariloru („et a temporibus jam, quibus ipsa terra Blachorum Bulgarorum extitisse fertur.“)

3) Documentulu regelui Ungariiei Bel'a din anulu 1252, in care documentu ocure pamentulu romaniloru din Cherti'a, precum aréta urmatórele cuvinte din acelu documentu: „Vincentio comiti filio Akádás siculo de Sebusterram Szék, quae quondam Saxonis Tuleun fuerat inter terras Blachorum de Kerez.“

4) Decretulu andreanu din anulu 1224 in care se amintesce padurea romaniloru precum adeverescu, urmatórele síruri din acelu decretu: „Era preste cele mai susu dîse le-amu datu loru padurea Vlachiloru, si a Bisseniloru cu apele, ca sê le folosésca in comunu cu cei mai susu dîsi, adeca cu Vlachii si cu Bisseanii, ca avendu totu o libertate, nimerui dintre cei de acolo sê fia datori a servi.“

5) Diplom'a regelui Ladislau din 1285 in care se vorbesce despre districtele romaniloru din tíer'a Hatiegului, precum ni-spunu urmatórele síruri din acea diploma: „sub acelea conditioni si servitie si datine cu cari predecesorii nostri, regii Ungariiei, in districtele romaniloru se indatinau a daruí posesiuni si vile: „Sub iisdem conditionibus et servitutibus, et consuetudinibus

quibus per praedecessores nostros reges Hungariae in districtibus Valachorum possessiones et villae donari solent“ (originalulu acestuia se afla la famili'a de Ciul'a, éra copi'a lui in m. s. lui Petro Bodu.)

6) Decretulu lui Andreiu alu II-lea din anulu 1291, publicatu si in foi'a romana de Brasiovu in 1854 nr 16 si aflatóriu si in archivulu capitulului r. cath. de la Alb'a-Iulia, in care decretu se afla, cumcâ romanii ca romanii au luat parte la adunarea tierei tienuta in an. 1291, precum aréta urmatórele cuvinte din acelu decretu: „Cum nos universis nobilibus Saxonibus, deculis, et Olachis in partibus transilvanis apud Albam Iuliam pro reformatione status eorum congregationem cum iis fecissemus, ab iisdem nobilibus, Saxonibus, Seculis, et Olachis diligenter inguiri fecimus, si dictae possessiones: Fogaras et Zombathel ad ipsum magistrum Ungrinum dignoscuntur juste et legitime pertinere.“

7) Documentulu regelui Ludovicu celu mare din anulu 1363, cu care a daruitu lui Ladislau, comitelui romanu: Vil'a Zlasdu, tienatóre de castrulu Deveii, provediuta cu privilegie. (acelu documentu se afla in codicea diplomatica a lui Georgiu Fejér tom. IX. vol. VIII. pag. 302.)

8) Documentulu datu la anulu 1366 sub Ludovicu celu mare regele Ungarici, in care documentu se póte vedé, cumcâ romanii in tienutulu Bistritiei, in Transilvani'a, au avutu teritoriu romanescu propriu cu multu mai nainte de venirea unguriloru, precum marturisescu urmatóriele cuvinte din acelu documentu: „Theotoni venetici se plangu, câ romanii de vil'a lui Petrii, nu vreu sê concéda padurea de la munte. care comítele Bistritiei a ruptu-o din teritoriulu romaniloru, pentru edificarea fortetiei; romaniloru le cadea cu greu, ca teritoriulu loru avutu mai multu de o mie de ani, sê se respésca.“ „Theotones advenae querelam ponunt Blacos de villa Petri silvam alpestrem, quam comes Bistriciensis e territorio Blachorum evulsam praedio sibi pro extruenda villa adjeccisset, cedere non velle — Blachi egre ferunt ut territorium suum ultra mille annos posesum dissipetur“ (acestu documentu se afla in codicea diplomatica alui Georgiu Fejér tom. IX. vol. VII. la pag. 252, sa publicatu si in fói'a romana de la Brasiovu in 1854 nr 7.)

9) Documentulu din anulu 1399 publicatu in codicea diplomatica alui Fejér, in care documentu ocure nobilii ungari si romani, dupa cum aréta urmatóriele pasagiu: „Nobiles tam Hungari quam Valachi in Huni adconstituti.“

10) Documentulu lui Sigismund regele Ungarici din anulu 1427 si in fói'a romana dela Brasiovu in 1854. n. 17 publicatu, in care documentu dâmu de districte romanesci in Comitatu Hunedóriei, precum aréta urmatórele cuvinte a acelui documentu: „Sigismundu, din grati'a lui Dumnedieu — spunendu cu plansórea grea nóua, câ unii populi, in districtele romanesci a dîsului castru Deva, aflatori.“ „Sigismundus Deigratia — gravi cum guerela nobis esponentibus, quod nonnulli populi in districtibus olachalibus dicti castru (Deva) existentes.“

11) Documentulu decopiatu din archivulu conventului fericitei Marie vergure dela Clusiu Monosturu din anulu 1437. in care documentu se vorbesce despre tractatele romanilor cu ungurii si Paulu magnu ocure ca banu séu stegariu a romanilor si a ungurilor tierani. (acestu documentu se póte cetí si in magazinulu istoricu in anulu 1846. edatu de Antoniu Curz tom. II. fasc. III. la pag. 365 — 375.)

12) Articululu alu 7-le alu dietei de la Turd'a, tienuta in anulu 1540, in care sê scriu urmatórele, despre nobilii Romani: „Si acést'a trebue sê se intieléga, si sê se tiena si despre nobilii romani asié, câ nobilii romani ca nobilii unguri, si adevérirca, si depunerea juramentului premisa, se o faca si se o inplínésca.“

Gavrilu Popu.

SUVENIRI DE CALETORIA.

XIII.

(Sgomotu estraordinariu, — lautari si jecuri pe strade, — cimpoiulu pe bulevardu, — serbarea poporala, — teatre pantomimice, — la prandiu, — e dama cu memoria buna, — piati'a Chatelet, — foculu artificiosu.)

Erá demanéti'a la cincu óre. Va sê dîca tempuríu. Celu putînu la Parisu fórté tempuríu. De pe strade se audiea unu sgomotu estraordinariu. Cantece, sunete de musica, eschiamatiuni de entusiasmu strabatura la urechile nóstre.

— Óre ce se 'ntempla p'afara? — intrebà sotiulu meu.

In locu de a-i respunde, desehisei ferést'a, si aruncaí o cautatura de ochi a supra stradeloru de langa noi. In momentulu primu mi-pareea, câ dóra neci nu mai suntemu in Parisu. Par' câ cineva nóptea trecuta ne-a straportatu in atare orasiu din Itali'a.

Parisulu erá cu totulu straformatu. Pe strade undulá o multîme de ómeni. Toti par' câ si-stramutara aerulu de eri, amblau mai veselu, mai vioiu. Fetiele loru aveau unu caracteru

contrariu celor alalte vediute pan' acuma. Vediui ómeni sanetosi, rosii la fatia. Ah! acestia nu erau din Parisu. Ei acursera de la tiéra, din provincia; venira din tóte partile Franciei spre a fi de fatia la serbatórea natiunala.

Da.

Erá 15 augustu. Diu'a aceea, despre care francesii potu dîce, câ li-a dat' o Domnulu ca sê se bucure si sê se veselésca intr' ins'a.

O traditiune vechia si simpatica — dîce dlu Istrati — a consacratu diu'a de 15 augustu si a facutu din ea o dî de veselía si de serbatóre pentru Franci'a intréga. Celebrulu Rafaelu inspiratu de pietatea vechiloru crestini a imortalisatu acést'a traditiune sub o forma din cele mai placute si cu colorile cele mai víi si poetice. Acést'a Capo-d'opera se afla in galeriile Vaticanului. In partea superióra a tabloului, printre ceriurile intredeschise, Mari'a radiósa ca lumin'a eterna, apare innaltiandu-se cu o maiestate plina de gratía, in tempu ce in partea inferióra, apostolii o urmarescu cu privirea, grupati fiindu in giurulu sepulerului, din care esu, ca dintr' unu léganu odoroferantu, mîi de róse si crini.

Abilitatea politica a destinsu acést'a dî, consecrata si de beseric'a nóstra din Orientu; éra cardinalulu Caprara, celebrulu Legatu alu Papei, din autoritate apostolica a dechiarat' o de aniversari'a dinastiei Napoleoneane.

Multu tempu a fostu lasata in umbra, astadi inse si-a recastigatu splendórea sa de mai nainte. Ea personifica realisarea aspiratiuniloru celor mai ardiende, si nu e francesu care sê nu participeze in óre-care modu la entusiasmulu generalu.

Éca dara caus'a pentru ce vediuramu atátu de mare entusiasmu pe strade.

Numai decátu ne imbracaramu si noi, si porniramu spre campulu lui Marte, unde langa palatiulu espusetiunii erá sê se tiena serbarea poporala.

Abié inaintaramu câti-va pasi, indata si observaramu deosebirea cea grandiósa intre diu'a de eri si intre ceea de adi. Boltele, cari de alta-data asié dîcandu diu'a nóptea stau deschise, tóte erau incuiate. Pe fía-care strada o multîme de musicanti de la tiéra delectau publiculu cu cantecele loru tieranesci. Aice o juna bruneta, cu ochi infocati, de catra Itali'a, cantá cu vóce sonóra unu cantecu italianu, amestecatu cu cuvinte francese. Colo unu copilasiu savoiardu, acompaniatu de unu instrumentu minunatu in feliulu seu, cantá intr' unu viersu subtîre o hora, ale careia strofe se fineau totdeuna cu refrenulu: „Sê traiésea Itali'a, Garibaldi si

Napoleonu!“ Mai incolo chiar inaintea unei cafenele se audia un sunetu de cimpoi. Acést'a musica nesperata aci atrase si atentiunea noastră. Ne duseramu intr' acolo. Inaintea cafenelei siedeau multi si ascultau music'a pentru care ne apropiaramu si noi. Erá o familia italiana. Tat'a cantá cu cimpoi, feciorulu seu cu violina, éra dóue fete ale lui saltau unu jocu popularu. Fét'a cea mai mare erá cam de optu-spre-diece ani, frumósá ca tóte italienele.

Nu unu june domnisoru aruncá spre ea priviri infocate.

Merseramu mai incolo. Intr' aceste din momentu in momentu avuramu ocaziune a vedé scene nóue, care de care mai interesante. Multu ne delectara si porturile diferite, unele frumóse, ér altele pré curióse, deosebitu cele din Lotaringi'a si Elsas. Ljmbagiulu loru nu mai putfnu e interesantu. La audfrea celui din Elsas trebuie sê suridi. Acesti ómeni buni, ai caroru stramosi erau germani, se desnatiionaliséza pe dí ce merge. Elementulu francesu i-a cuceritu cu totulu. Ei acuma sunt in stadiulu acela, candu o natiune se preface in alta. Unu stadiu pré ciudatu acest'a pentru dinsic, cá-ci acuma nu scfu neci germanesce, neci francesce. Ljmb'a loru e unu ce mixtum-compositum din aceste dóue limbe. E de totu comicu a-i audf cum pronuntia cuvintele germane dupa ortograff'a francesá, de esemflu in locu de Kaiser dícu Käser.

Intr' aceste ajunseramu pe campulu lui Marte. Tabloulu ce ni-se infatfisiá erá multu pictorescu. Pe de o parte se intindea grandiosulu palatiu alu espusetiunii cu murmurulu séu necontenitu; éra de alta parte jacea unu dealu mare si intinsu. Pe cóstea dealului furnicá o nespusa multfme de ómeni. Erau acolo barbati si femei din tóte partile lumei. Aice apoi poturamu studiá cum si-petrece poporulu francesu?

In tóte partile se arangiara felurite jocuri poporale. Mai multu atrasera atentiunea noastră teatrele pantomimice. Aceste teatre erau deschise cu totulu si noi priviamu representatiunile din liberu. Piesele infatfisiau totu scene belice. Francesii se luptau cu inimicii. Tricolorulu natiunalu erá in periclu. Dar in fine totdeuna se gasí unu june erou francesu carele reportá victoria in contra inimiciloru. Tricolorulu francesu devení invingatoriu. Onórea natiunala fu scapata. Poporulu aplaudá cu entusiasm u aceste scene, in cari pravulu de pusca jocá rolulu principalu. Mi-placura acesteglume si dupa parerea mea sunt bine acomodate pentru desvoltarea spiritului belicu in poporu.

Erá dupa médiadi pe la cincí óre, candu

parasiramu serbarea poporala si ne duseramu a prandf.

Ocuparamu locu la o mésa undesiedea o dama tenera si frumósá. De óra ce cu noi mai erá si unu némtiu din Schleswig-Holstein, vorbiamu nemtiesce, fiindu siguri, cá nimene nu ne pricepe ce vorbimu. Inse abié grairamu dóue-trei cuvinte, si dam'a noastră ne agrá si dins'a nemtiesce.

— Ah! dta scfi nemtiesce! — i-dfse sotiu-lu meu.

— Cum sê nu? — response ea, sum germana.

— De unde?

— Din Svitieri'a.

— Si ai potutu parasí tíer'a aceea frumósá, fara ca sê te dóra anim'a pentru dins'a.

— Ce sê faci, déca sórtea a voitu astfelu. Omulu propune si Ddieu dispune.

— De multu petreci aice?

— De optu ani. Inse ce me'ntrebi? Dta me cunosci bine. Da. Fatí'a dtale mi-pare fórte cunoscuta.

Sotiuulu meu stete uimitu, si mi-dfse romanesce: Neci in visu n'am vediut'o.

— Se póte, — observá elu.

Dam'a se cugetá cátu-va tempu, apoi continuá :

— Da. Acuma mi-aducu a minte de unde te cunosc. In 1861 te-am vediutu aci la Parisu.

Eu incepui a suride la audiulu acestoru cuvinte, sciindu pré bine, cá sotiuulu meu n'a fostu pan' acuma neci candu la Parisu. Elu inse response cu tóta seriozitatea :

— Se póte. Intru adeveru eu si atunce am amblatu prin Parisu.

Dupa prandiu visitaramu piati'a Chatelet. E unulu dintre cele mai frumóse locuri ale Parisului. Multimea caretelor ce vinu pe puntea Change, de catra bulevardulu Sebastopolu si de catra strad'a St. Denis infatfisiéza unu aspectu interesantu. La aste mai vine a se adauge publiculu numerosu ce trece p'aice pedestru. In midiloculu piatiei se innaltia unu stélpu monumentalu. De catra resaritu si média-nópte stau dóue teatre pompóse. In fruntea columnei reside dñn'a victoriei, pe pedestalu se potu cetí aceste cuvinte : Mont Thabor, les Pyromides Austerlitz, Lodi, Arcole. Teatrulu Chatelet la partea de média-nópte s'a edificatu in 1862, si e unulu dintre cele mai frumóse si mai mari teatre ale Parisului. Fatfisiu cu acest'a se vede Teatrulu liricu, asemene frumosu si mare.

Ilustratiunea noastră din numărul de adi reprezentă această piață frumoasă.

Intr' aceste se făcuseră și noi plecaramu a vizită iluminatiunea.

La Parisu casele nu se ilumină, ci pe străde de două rânduri se aprindu mii și mii de lampe cari revărsa o lumină feerică. Incepu din grădină Tuillericiloru până la arcul de triumf, o distanță colosală, milioane de lampe infrumșetiau serbarea națională. Această distanță gigantică era îndesuită de oameni. Undulațiunea poporului nu se poate descrie. Celu puțin cinci sute de mii au fost de față.

Cam pe la nouă ore se începuse focul artificialu pe arcul de triumf. Frumșetia și grandiozitatea acestuia întrecu toate așteptările noastre. Poporul era entuziasmatu. Saltă, cântă și strigă de bucurie. Celu de pe urma buchetu de foc, cându de odată 40.000 de rachete se aprinseră, revărsa o lumină pompoasă a supra orașului și publicului adunatu.

Focul artificialu dură cam o diumetate de ora și apoi publicul începuse a se imprăscia.

Era pe la unu-spre două ore, cându ostentiv intraramu în o cafenea spre ni stemperă setea cu unu pocalu de bere.

Iosifu Vulcanu.

Cine se scrie istoria literaturii noastre?

Nu am onoare a cunoaște în persoană pe dlu Iustinu Popfii. Mi-para reu. Lu-cunoscuse înse spiritualminte pre bine din scrierile sale publicate în restempe de mai multi ani în foile noastre. Lu-cunoscuse ca pe unu individuu înzestratu cu multe însușiri frumoșe. Sciu, că e unulu dintre acei membri ai generațiunii nouă, pe a caruia frunte, mușă poeziei depuse o sarutare fierbinte. De multu nutrescu în pieptulu meu convingerea, că dsa are unu viitoriu frumosu pe campulu literaturii romane. La aspirațiunea această lu-îndreptătesce talentulu seu eminente și studiile sale întinse.

Gratulediu dăra junimei romane din Oradea-mare, care posedă în fruntea ei unu individuu atât de bravu.

Ca unu stimatoriu alu dlui Popfii am cetitu și eu cu cea mai adancă placere frumosulu seu discursu ținutu la adunarea din Clusiu a Asociațiunii transilvane; și cetindu-lu, nu me mirai de locu, că acel'a-si la adunarea numita făcuse o sensațiune atât de mare. Nu. Discursulu e scrisu nu numai cu pna artistică, ci și cu pna română, de aceea i iertamuu unele esagerat'uni.

Si acumă, după ce adusei tributulu recunoștinții mele pentru dlu Popfii, ierte-me dsa se făcu și eu o modestă observațiune. Si această privește finea, seu mai bine partea a două a disertațiunii sale.

Dsa dăce, că unu romanu de dincoace de Carpati nu poate se scrie istoria literaturii noastre, pentru că „nu numai că ar pasi pe o cale neamblată; ci departe de focalariulu literaturii naționale, nu s'ar potè folosi de multe atari isvoare, cari nu sunt deschise, decâtu ce-

loru de dincolo.“ — Disertatoriulu dăra e de opiniunea, că numai atare literatu de dincolo de Carpati potè se scrie istoria literaturii noastre.

Eca punctulu în care opiniunile noastre nu convinu.

Dsa înse merge și mai departe, și spune, că barbatii cari după opiniunea sa ar fi cei mai chemati a scrie unu astfelu de opuu, sunt : veteranulu Eliade, poetulu Sionu, și istoriculu V. Alesandrescu Urechia.

Eca a două opiniune ce nu o potuu subscrie.

Eu din contra dăce, afirmu, sustienu, că barbatulu menitu de sorte și înzestratu cu studiulu și capacitatea de a potè scrie istoria literaturii noastre se afla aice între noi romani din imperiulu austriacu. Me miru, că dlu Popfii nu-lu vede și cu sil'a trece Carpati spre-a găsi acolo pe individulu competentu. Făcesce, că nu-lu potè găsi de felu. E bine, domniloru, studiulu istoriei unei literaturii nu se potè completă numai în doi-trei ani, adevă în tempu scurtu, iute, ca și cându l'ai scuturâ din maneca, precum sună dical'a română, — la asie ceva se recere o viață întreagă. Si barbatu carele si-a sacratu toată viața pentru studiulu limbii și literaturii romane, numai unulu avemu.

Si acesta nu locuesce peste Carpati.

Nu.

Patri'a lui e frumoșă Transilvania; și locuint'a lui, lăganulu descoperirii noastre naționale, Blasiulu.

Numele lui?

E de lipsa ore se-lu pronunțiu?!

Au nu scimuu totii, că barbatulu despre care vorbescu, e, celu mai învețiatu limbistu alu nostru, parintele Timoteu Cipariu?!

Da.

Acest'a e uniculu, carele ar fi în stare a scrie o istoria critică a literaturii noastre; că-ci între totii literatii romani acest'a a facutu mai întinse studii în cetăținea această; între totii literatii romani dinsulu cunoșce mai bine limb'a și literatur'a română.

Societatea academică română din Bucuresci a recunoscutu și sancționatu asertiunea această într'unu modu eclatantu. A nume în program'a de dictionariu românescu paragrafulu 2 sună astfelu : „Cu cetirea cartiloru dinainte de 1720 și scoterea din ele a cuvintelor seu acceptiuniloru de cuvinte, cum și a formelor ce nu se afla în dictionariile publicate până astăzi, se insarcină dlu canonicu Timoteu Ciariu.“

Vă se dăca, societatea academică a deschisu concursu pentru adunarea tuturor cuvintelor românesci din gur'a poporului, înse cu adunarea cuvintelor din cărțile bețrane înainte de 1720 a insarcinatu pe dlu Cipariu.

Acumă de sine urmăza întrebarea : De ce societatea academică n'a insarcinatu cu afacerea această pe Eliade, pe V. Alesandrescu Urechia, seu plane chiaru pe Sionu? Si de ce a insarcinatu tocmai pe Cipariu?

Pentru că societatea academică a știutu pre bine, că neci unu literatu romanu nu cunoșce atât de bine cartile si manuscrisurile vechi ca Cipariu.

E bine, dăca Cipariu cunoșce mai bine cărțile bețrane, e urmare frăscă dăra, că dinsulu potè se scrie mai bine istoria literaturii.

Nimene nu recunoșce cu mai multa stima și pietate meritele lui Eliade pe campulu literaturii noastre. Cu totu dreptulu l'a numitu — paremi-se V. A. Urechia — „gigantele templului.“ Si de cumva intru adevăru ar trebui se trecemuu Carpati spre a cercă de dincolo pe barbatulu care se ni scrie istoria literaturii,

apoi acel'a n'ar poté fi altulu decâtu Nestorulu literaturii n'ostre, veteranulu Eliade.

Dar nu mai puneti in candidatiune cu d'nsulu pe nimene de acolo !

Dlu V. Alesandrescu Urechia are o péna fórte abila. Limbagiulu lui ne incanta. Espresiuunile sale esala junétia, poesia si elegantia. E unulu dintre cei mai buni si placuti prosaisti romani. Si eu sum convinsu, cá ar scrie *frumosu* istori'a literaturii n'ostre. E inse alta intrebare, cá óre fire ar in stare a ó scrie *bine*? Pentru cá, precum dísei si mai susu, la ast'a se recere unu studiu indelungatu. Eu nu vreu de locu sê detragu din meritele literarie ale dlu Alesandrescu; insu-mi me delectezu multu, cetindu frumósele si interesantele scieri istorico-literarie, — sum inse de aceea parere, cá insu-si dsa ar dá in privinti'a acést'a antâietate parintelui Cipariu.

In cátu privesce pe Sionu, trebus sê o spunu sinceru si apriatu, cá eu nu me numeru delocu între adoratorii lui, de cumva adeca si d'nsulu are adoratori. Critic'a literaria la noi nu esisto de felu. Astfelu apoi unii ómeni scapandu totdêuna de ó critica sanetósa si seriósa, devenira ómeni mari. Intre acestia se tiene si Sionu.

Nu voiu abusá multu de paciinti'a stimatiloru mei cetitori, ci spunu pe scurtu, cá eu neci candu n'asiu insarciná pe Sionu, ca sê scrie istori'a literaturii n'ostre.

Spinu Ghimpescu

BCU CE E NOU?

* * (*Din Oradea-mare*) primiramu urmatórele orduri: Cu inceputulu acestui anu scolasticu zelosulu nostru conducatoriu dlu Justinu Popfíu emise unú circulariu catra tenerimea romana de la academi'a si archi-gimnasiulu de aice, prin care ó invitá a se aduná la 3 noemvre in sala seminariulu domesticu, pentru deschiderea siedintieloru societáti de leptura pe an. c. Tenerimea, incantata de amorulu natiunalu, se infatísiá intr' unu numeru frumosu la locul destinatu. Peste cáte va minute pasí in sala dlu conducatoriu, si fu primitu cu vivate sincere. Apoi la propunerea dnei sale se alese ó deputatiune statatóre din junii Nicolau Zigre si Elia Traila. pentru a invitá pe supraveghiateriulu societáti, rvdís. d. Joanu Popu canonicu, la deschiderea siedintieloru. Tenerimea salutá cu eschiamatiuni de bucuria pe veteranulu si multumeritatulu parinte sositu in midiloculu adunárii, carele prin ó cuventare bine-simtíta si meduósa bineventá soeietatea coadunata, si promitiendu totu concursulu seu spiritualu si materialu, dechiará siedinti'a deschisa. Mai apoi dlu conducatoriu rostí ó cuventare scurta si incuragiatóre. Elocinti'a-i rara entusiasma pe membri societáti. Unu viersu melodiosu incantá acuma pe intrég'a societate, unu ecou farmecatoriu rapí animele toturora. Acést'a erá cante-culu corului seminariulu. Acestu ecou fu intreruptu de Nicalau Zigre, care cu ó cuventare binenimerita salutá societatea. Éra si se audí ó vóce nóua. Atanasíu Alexi redicá ouventu in numele membriloru noi. Apoi Lazaru Jerne dechiamá poesia a lui Andreíu Muresianu „Viersulu romanului,“ éra Vasíliu Lucaciú dechiamá ó alta poesia a lui A. Muresianu „Orfan'a din munti.“ Dupa aceste dlu supraveghiateriu parasi sala siedintieloru, petrecutu de vivatele intregi societáti. Atunci se procese la alegerea oficialiloru societáti, si se alesera cu

achiamatiune Elia Traila jur. II. de notariulu corespundintieloru, Damianu Dragonescu jur. II. de notariulu siedintieloru, Nicolau Zigre jur. III. de casariu, Asentiu Gaita jur. II. de controioru, si in fine Lazaru Jerne stud. cl. VIII. cu maiortatea voturiloru de bibliotecariu. Finindu-se aceste dlu conducatoriu dede cetire unei scrisori sosite de la societatea din Jasi „Junimea,“ in care numit'a societate si-esprima cele mai viue simtíe-minte ce le nutresce pentru societatea junimei din Oradea-mare. Societatea primi cu bucuria acést'a vóce salutatóre de peste Carpati. Si cu aceste siedinti'a prima se inchia. „Vomu primi totdêuna cu placere insciintiári despre siedintiele mai interesante ale societáti.

* * (*Din Blasiu*) primimu ó epistola lunga din care estragemu urmatórele impartesíri curióse: Precum bine sciti, avemu si noi ó societate de leptura. Presiedintele acesteia in anulu trecutú fu prof. A. M. M. In anulu acést'a iesse insedaru lu-totu rogaramu sê ni fia éra, séu celu putinu sê conchiame ó adunare, ca sê ne constituimu de nou. D'nsulu nu voiá sê faca neci un'a, neci alt'a. Unu altu prof. A. B. díse, cá de ce ni e buna societatea de leptura si bibliotec'a, cá-ci dóra avemu noi studii, de ce nu ne ocupámu cu ele? Totu A. B. díse in anulu trecutú catra cassariulu societáti. candu lu-rogá, ca sê confereze si dlu ceva pentru societate: Nu ve mai lecturisiti atát'a; acuma am datu bani pentru Asociatiunea transilvana si pentru deputatiunea romana, si asié totu pe cine scie ce nimicuri de ale natiunii, mi-se ducu toti banii.

* * (*Societatea de leptura*) a junimei studióse la gimn. rom. de Beiusiu facú pasiulu primu la aptivitate in 19. optomvre a. c. candu adeca se tienu siedinti'a prima. Cu bucuria nespusa asceptara membrú elipit'a, in care li-se va dá ocaziune a salutá in fruntea loru pre rev. d. presiedinte si dir. gimn. Teodoru Kóváry si clar. d. Gabrielu Lazaru, conducatoriulu acestei societáti. Leone Muresianu, st. d. cl. 8. aretá intr' ó cuventare tienuta in numele membriloru, meritele pentru desvoltarea tenerimei rom. stud. la gimn. acést'a, a braviloru conducatori si erumpe in fine, din preuna cu membrú in „sê traésca conducatorii, sê n'florésca societatea!“ — Reverend. d. presiedinte si cl. d. conducatoriu tienura apoi vorbiri stralucite de deschidere, in cari cu cuvinte dulci, cu spresiuini frumóse si cu arguminte poterice aretara scopulu unei societáti de leptura, carea sierbesce de midilocu pentru desvoltarea mai ampla a tenerimei, si îndémna dreptu aceea pre membrú la ó activitate mare, dupa cari resunau vivatele entusiasce ale membriloru De oficiali pentru anulu acést'a se alésa: de not. alu corespondentiloru Coriolanu Bredicéanu cl. 8; de notariulu siedintieloru Antoníu Covaciú cl. 8; de bibliotec. Vasíliu Lesianu cl. 8; de cassariu Joane Borosiú cl. 7. Societatea escrie totu-odata concursu pentru ó novela originala, carea din partea societáti se va premiá cu 3 galbeni si se va publicá in almanaculu societáti. Doritorii dintre membrú onorari si actuali de a dobandi acestu premiú, sunt rogati a tramite opulu adresatu societáti de leptura a junimei stud. la gimn. rom. de Beiusiu mai multu pana in 15. fauru 1868.

* * (*Din Vien'a*) ni se scriu urmatórele: Tenerimea romana de la universitateá de aice tienú in 5 noemvre adunare pentru alegerea oficialiloru societáti (de leptura?) Cam vr'ó 57 de insi eramu de fatia. De presiedinte se alese Aronoviciú (din Moldova,) de vice-presiedinte J. C. Dragescu. Apoi se alesera membri comitetulu pentru serbarea de anulu nou.“

* * (*Din Sucév'a*) înca primiram o epistola interesantă, în care ni se împartiesec, că tenerimea romana din gimnasiul de acolo asîdere a înfiintiat o societate de lectură. Presedintele societății e Ilie Pantasi stud. de VI. cl., era notariul societății Joana Dubău Jeremievitia stud. de VI. cl.

* * (*Din Alb'a-Jul'i'a*) primim scirea, că junimea romana din gimnasiul de acolo înfiintă o societate de lectură. Presedinte se alege Mihai Cirlea stud. de VIII. cl., vicepresedinte Procopiu Herlea stud. de VII. cl. Presedintele ocupa totodata oficiul secretariului și alu notariului, era vicepresedintele e totodata și cassariu și bibliotecariu. Societatea ține adunare în fîa-care sambeta și domineca după mîdiadi.

* * (*Di'u'a de 26. optomvre s'a serbatu la Blasiu*) cu multa pompa. În preser'a dîlei s'a facutu iluminatiune pompôsa. În ferest'a bibliotecii se vedea unu transparentu cu inscriptiunea: „26 optomvre 1863 o dulce savenire.“ Junimea se adună în curtea gimnasiului, și aprindindu unu numeru mare de tortie, plecă și incungură piat'a, cantandu: „Limb'a romanésca“ și „Descépta-te romane!“ Ajungandu la beserica, se formă unu semicercu, și stud. de VII. cl. Ciriacu Groze țienù o cuventare. Apoi conductulu merse la mormentulu repausatului metropolitu Siulutiu, unde cuventă stud. de VIII. cl. G. Brateanu, și în fine corulu vocalu intonă unu vîersu funebrealu. După aceste tenerimea se rentornă catra casa. În alta dî tenerimea se adună pe campulu libertății, unde unu stud. de VIII. cl. suindu-se pe piétr'a libertății țienù o cuventare însufletitoare.

* (*Societatea „Transilvani'a“*) și-țienù șiedinti'a sa interesantă în 22 oct. sub presedinti'a dlui Papiu Ilarianu, care deschise șiedinti'a la o ôra după media-dî prin o vorbire frumôsa și prin o dare de sêma, în numele comitetului, despre starea societății, în decursulu trimestrului trecut, care fu primită cu achiamari caldurôse. Apoi se alesera de secretari dñi: Cetatianu, Comsea și Strajanu; era după acést'a o comisiune de trei membri: Ciurcu, Alexiu și capit. Horezianu, trecù în o alta odaia, pentru-ca se examinedie șocotelele. V. A. Urechia, comunică salutarile ministrului de culte și iustru. publ. totu odata și propunerea acelu'i'a la camera, ca sê se votedie unu ajutoriu pentru Societate; acést'a fu primită cu multiamita. Pres. arată apoi, că dlu Lupescu pref. de Galati, a adunatu pentru Societate 100 de galbeni și că dlu ministru-presedinte Goleșcu, a datu ordine, ca condicele societății sê se tiparésca gratis în tipograf'i'a Statului. Urmă apoi înscrierea mai multor membri noi. După aceste, presedintele propune, ca statutele societății sê se comunice oficialminte Asociatiunei pentru cultur'a poporului romanu din Transilvani'a, și-apoi ca sê se tiparésca o carticica cuprindietoria de afacerile și numele membrilor Societății, care sê se împarta la toti membri; propune mai încolo, ca comitetulu se și-numésca colectoru prin tôte districtele și-apoi, ca sê se faca unu sigilu pentru societate în centrulu caruia, sê fia înfisa: column'a lui Traianu; aceste propuneri frumôse, tôte se primira cu entusiasmu. După o pauza scurta, d. Strajanu propue, ca în adunarile venitorie, atare membru, se țiena ceva discursu, ce se și primî. Presedintele apoi cetî o adresa frumôsa de salutare, de la junimea rom. din Clusiu. La 4½ ôre comisiunea se rentôrse în șiedintia, aratandu, că venitul totalu a-lu societății este 12856 lei 25 parale, din care s'au facutu spese de 497 lei 33 par. era de presinte societatea are o avere curată de 12358 lei 32 parale; cu

acést'a comisiunea primî aplause. După aceste d. Cetatianu propuse, ca sê se aduca multiamita dlui directoru J. C. Massimu pentru localitatea șiedintieloru ce o-a oferitu societății. D. dr. Chetianu apoi multiamî în numele adunarei, dlui presedinte Papiu, pentru zelulu și activitatea cu care conduc o acést'a societate; adunarea și arată multiamit'a prin aplause și urări de: sê traésca dlu presedinte! ér dlu presedinte multiamî adunarei, în cuvinte caldurôse, pentru onôrea ce-i fece în unu modu atātu de solemnu, terminandu cu: se traésca Societatea „Transilvani'a!“ Șiedinti'a se redicâ apoi la 5 ôre, otarindu adunarea viitoria pe lun'a lui Ianuariu.

Literatura și arte.

* * („*Sionulu Romanescu*“) a încetatu Este ôre de lipsa, ca sê spunem cauza? Sê mai repetim înca odata canteulu betranu, că recel'a publicului érasî înmormentă unu diariu bine redigiatu, și întru tôte correspondentioru cerintieloru tempului presinte? Da. Fruntasii clerului nostru n'au fostu îndestuliti cu natiun'al'a conducere a „Sionului.“ Au lasat'o sê cada. Pentru că ei aru fi doritu o fôia — ultramontana. E bine! Ei au facutu. Natiunea va judecă. Ne pare înse reu de caderea acestei foi, care a sciutu atātu de bine a incungură disputele confesiunale, cari conduc numai la stricatiune, demoralizare și perire.

* * („*Amvonulu.*“) Le roi est mort, vive le roi! O fôia besericésca a caditu, resari înse alt'a Acést'a va fi fôia dlui Iustinu Popfîu, „Amvonulu“ despre care mai vorbiramu. Nôn'a fôia va ești odata pe buna, în brosiure de patru côle. Pretiulu pe auu 4 fl. pe diunetate de anu 2 fl. Salutâmu cu bucuria acéss't'a întreprindere și o recomandâmu atentiuni domniloru preoti de ambe confesiunile, cu atātu mai vertosu, că-ci conformu programu, acestu organu nu va avé nimicu cu dispute sublime dogmatice, ci numai cu predicarea divinului moralu creștinu. Bani de prenumeratiune sunt de a se tramite la redactoru în Oradea-mare.

* * (*Unu opu interesantu*) aparù dîlele trecute la Bucureșci. Laureatulu nostru poetu dlu Dimitriu Bolintinianu érasî înavutî literatur'a romana cu o carte pretiôsa, acést'a e o drama istorica în trei acte, scrisă în versuri și intitulată: „Mihaiu Vitézulu condamnatu la môrte.“ Înca nu poturamu cetî acestu opu interesantu, dar suntemu convinsi, că lir'a unui Bolintinianu n'a potutu sê produca decâtu ceva frumosu, sublimu și majestosu, de aceea înregistrâmu cu bucuria acestu productu literariu alu marelui nostru poetu.

Din strainetate.

* (*In cas'a nebuniloru din Brünfeld*) numai în dîlele trecute asiediara pre unu colonelu ce patimea 'n acea idea ficșa, că dînsulu e Bismark. Fiindu încarnata în trelsulu acumu ide'a acést'a, sermanulu se rase cu totulu pe capu, numai trei bucle constatôrie din cateva fire de pèru și-mai lasă, pre cari le ungea ca se stee oblu 'n susu, că-ci asié l'a fostu vediatu elu depinsu pre Bismark în foile cele umoristice. Alțumulu dînsulu érá fôrte seriosu și țiena vorbiri eclatante.

* (*Ceva curiosu pentru maritatu.*) În Cipru se află unu parinte cu o familia constatôria din cinci fete frumôse, pre cari înse, nu le potea maritâ, de ôrace nu se pré însinuau petitorii. Ce se faca? Se puse și le fo-

tografă pre tóte cinci si le resfiră portretele prin totu Egiptulu. Trei smăcuri au si prinsu acuma; inca mai sunt dóua paseri si inca frumoșe, interesante. De abunaséma nu voru cantá neci aceste multu, libere.

* (*Espusetiunea universală din Parisu*) fu incheiata cu unu banchetu. care multu tempu inca va fi totu obiectu placutu de conversare. A fostu brilantu in tóte privintiele. Pe la 7 óre sér'a in 26 l. tr. incepura a se aduná trasurile de catra strad'a Rivoli catra edificiulu Louvre si pe la 8 óre óspetii toti erau prin sale. — Acestu banchetu l'au arangiatu comisarii de prin strai-natati, in onórea comisiei centrale — imperatesci. Presiedintele Granville, lordulu, salutá óspetii dearendelu, cate cu-o strangere cordiala de mana, dupa datin'a anglesésca. Nu preste multu apoi, poteai diari unu síru lungu de óspeti, cari primira invitatiunea comisariilor esterni. Dintre acesti óspeti, cu deosebire sunt de a se aminti: ministrulu de statu a-lu Franciei Rouher, ministru de comerciú Forcade de la Roquette, generalulu Vaillant, marquis Moustier, printiulu Mouchy, Michel Chevalier si generalulu Fleury. Secsul frumosu n'a fostu reprezentatu prin ceva numeru mare, dar a fostu reprezentatu prin nesce fiintie incantatórie, asié, încátu grati'a dameloru anglese si delicatéti'a dameloru franceze, neci n'au potutu fi reprezentate mai cu elegantiá, decâtu prin lady Dudley si princes'a Mouchy nasc. Murat. Dupa ce se deschisera usile refectoriului, ce anotá in splendóre, fiacare óspe si-ocupá loculu seu pe langa o mésa cu formatu ca o potcova gigantică. Mancarile cele felurite si gustuóse ce se asiediară pre mésa acesta. apoi dovediră pe deplinu, că Franci'a e unu isvoru nesacabilu in privinti'a acés-t'a. La acestu banchetu au concursu mai tóte natiunile europene cu mancarile si beuturile loru nationali. Ur-mara apoi toastele, dintre cari cele mai momentóse au fostu alu lui Granville, alu lui Rouher si altele. Cea mai mare furóre a facutu-o inse Granville prin toastulu ce l'a redicatu in onórea sesului frumosu; multe vivate urmara dupa toastulu acest'a.

* („*Novar'a*“ *faimós'a naia de vaporu*) pre care a caletoritu Tegethoff in Mexico, ca se aduca cadavrulu lui Maximilianu, mai cá se va rentorná fara neci unu succesu. Juarez nu voesce se scie nemiecu despre acea, cá Tegethoff ar fi esmisu din partea familiei lui Maximilianu, ci postesce, ca imperatulu Austriei, se-i scrie despre acésta ensu-si o epistóla cu man'a sa; acés't'a totu pana acum'a inca nu s'a intemplat si astufeliu e de crediutu, cá „*Novar'a*“ va fi silita a si-culege anghirele si a se rentorná, fara ca se fia ispravitu ceva in caletori'a cea lunga.

* (*In Canea*) nu de multu a fostu cutremuru de pamentu. — Spaim'a fu mare; ap'a a fostu inundata tóta urbea, lasandu in urma-si mii si mii de pescei pe strade. Casqle inse suferira putina vatemare si spre norocire, mórte de omu nu s'a intemplat.

* (*Diu'a de 24 l. c.*) va fi o diua memorabila pentru Bavari'a, candu adeva, regele bavariloru si-va celebrá cununi'a, cu princes'a *Sofi'a*.

* (*Regele Prusiei*) cátu mai curendu, o se surprinda pre imperatulu Napoleone cu unu monumentu de marmura, pregatitu de renumitul sculptore Robert Cauert.

Pre monumentu de-asupra va fi sculpatu chipulu lui Napoleone.

* (*In Petrupole*) s'au inceputu deja dilele cele friguróse de érna si pana ce pe la noi inca mai curge tómn'a, p'acolo alérga saniile aristocratiei preste néu'a cea grósa. Mai multi se ocupa cu organizarea unui cursu de sanii, ce se va tiené in januaru, pe ghiati'a Nevei si-apoi se va continuá in toti anii. Celu mai mare premiu lu-voru caseigá saniile trase de cerbi frumosi; voru fi apoi acolo si cursuri de-acele in cari saniile voru fi hatíte prin cani din Siberi'a. Acésta din urma cu deosebire trebe se fia interesanta.

Gácitura de siacu.

De Emilia Andreescu.

a	l	e	r	a	o	e	g
s	t	e	o	s	u	c	m
o	e	e	s	i	u	e	e
u	i	a	l	u	n	v	e
r	u	t	s	e	t	b	e
i	i	u	d'	e	e	i	U
n	a.	n	u	d	t	m	o
t	d	e	r	o	s	n	e

Se póte deslegá dupa saritur'a calului.

Deslegarea gácitureri de siacu din nr. 41 :

Santu, santu, santu este domnulu alu poterii!

De trei ori santu e domnulu provederii!

Intre cei de susu lui Jehova gloria!

Pace 'ntre romani, celoru buni victoria!

J. Eliade

Deslegare buna primiramu de la dnele si dsio-rele: Anastasia Popu, Amalia Niceforu, Juliana Ardeleanu, Elena Dobasiu, Rosa Trandafiru, Maria Popescu, Ana Muresianu, Lucretia Crisianu, Olimpi'a Popoviciu, Clar'a Sibianu, Otilia Margineanu, Rosa Valeanu, Eufrosina Munteanu, Emilia Mihalescu, Ermina Popu si de la dnii: Samuilu Badescu, Coriolanu Brediceanu, Paulu Popu, Petru Pantea si Dionisiu Coriolanu.

Deslegarea gácitureri numerice din nrulu 40 amu mai primitu-o de la dn'a Emilia Pavelu nasc. Stasu.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**